

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

Flerspråkighet i svenskundervisningen i årskurs 4–6

Amanda Kianfar & Zina Sendi

Akademien för utbildning, kultur och kommunikation
Svenska
Självständigt arbete i lärarutbildningen
Grundnivå, 15 hp.

Handledare: Magnus Jansson
Examinator: Eva Sundgren
VT 2020

MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS

Akademien för utbildning
kultur och kommunikation
Svenska

SJÄLVSTÄNDIGT ARBETE
SVA18 15 hp
VT2020 2020

Sammandrag

Amanda Kianfar & Zina Sendi

Flerspråkighet i svenskundervisningen i årskurs 4–6

Multilingualism in Swedish teaching in grades 4–6

2020

Antal sidor: 31

Syftet med denna studie var att undersöka vilka resurser, arbetsmetoder och material som mellanstadie lärare nyttjar i svenskundervisningen för att främja flerspråkiga elevers språkutveckling. Studien utgick från ett sociokulturellt perspektiv där allt lärande sker i interaktion med andra och omvärlden.

Semistrukturerade intervjuer användes för att samla kvalitativa data. Fem lärare från olika grundskolor medverkade i studien och intervjuades via FaceTime och Skype.

Resultatet visade att lärarna använde sig av olika arbetsmetoder som utgick från att arbeta i sociala interaktioner för att eleverna ska lära sig från läraren och andra elever. De arbetade även med begreppsdefinitioner och repetition för att hjälpa eleverna förstå och utveckla sitt ordförråd. Materialet som nyttjades i lärarnas klassrum var visualisering och digitala verktyg. Alla skolor hade tillgång till modersmål, studiehandledning och SVA- undervisning. Ingen skola hade ett samarbete med modersmålsläraren trots att de trodde att det hade gynnat flerspråkiga elevers språk- och kunskapsinläring. En skola erbjöd även läxhjälp. Slutligen visade resultatet att lärarna som medverkade i denna studie hade relativt bra kännedom om tidigare forskning, eftersom de använde arbetsmetoder, material och resurser som forskare skriver är språkutvecklande.

Nyckelord: Flerspråkiga elever, språkutveckling, svenskämnet, sociokulturella perspektivet, mediering, proximala utvecklingszonen

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	5
1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	6
2 BEGREPPSDEFINITION	6
2.1 FLERSPRÅKIGA ELEVER	6
2.2 MODERSMÅL	6
2.3 NYANLÄNDA ELEVER	7
3 BAKGRUND	7
3.1 SPRÅKETS BETYDELSE	7
3.2 FRÄMJA OCH UTVECKLA FLERSPRÅKIGA ELEVERS SPRÅKUTVECKLING	8
3.2.1 <i>Gemenskap</i>	8
3.2.2 <i>Föräldrars inflytande</i>	9
3.2.3 <i>Språket/ kommunikation</i>	9
3.2.4 <i>Tydlighet</i>	9
3.2.5 <i>Läsning</i>	10
3.2.6 <i>Repetition</i>	10
3.3 CIRKELMODELLEN	10
3.4 SVENSKA SOM ANDRASPRÅK	11
3.5 LÄROMEDEL	11
3.6 MODERSMÅLSUNDERVISNING OCH STUDIEHANDLEDNING	11
4 SOCIOKULTURELLA PERSPEKTIV	12
5 METOD	13
5.1 VAL AV METOD	13
5.2 URVAL	14
5.3 MATERIAL OCH TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	15
5.4 PILOTSTUDIE	16
5.5 FORSKNINGSETISKA STÄLLNINGSTAGANDEN	16
6 RESULTAT OCH ANALYS	17
6.1 ARBETSMETODER	17
6.1.1 <i>Cirkelmodellen</i>	17
6.1.2 <i>Begreppsdefinitioner och visualisering</i>	18
6.1.3 <i>Repetition</i>	19
6.1.4 <i>Högläsning</i>	19
6.2 RESURSER	20
6.2.1 <i>Modersmål och studiehandledning</i>	20
6.2.2 <i>SVA-lärare</i>	21
6.2.3 <i>Läxhjälp</i>	21
6.3 MATERIAL	22
6.3.1 <i>Läromedel och digitala verktyg</i>	22
7 DISKUSSION	23
7.1 RESULTATDISKUSSION	23
7.1.1 <i>Arbetsmetoder</i>	23
7.1.2 <i>Resurser</i>	24
7.1.3 <i>Material</i>	25
7.2 METODDISKUSSION	26
7.3 RELIABILITET OCH VALIDITET	27
8 AVSLUTNING	27
8.1 SLUTSATS	27
8.2 IMPLIKATIONER FÖR PEDAGOGISK PRAKTIK	28

8.3 VIDARE FORSKNING	28
LITTERATURLISTA	30
BILAGA 1 INFORMATIONSBREV	33
BILAGA 2 INTERVJUFRÅGOR	34

tog bort:

tog bort:

tog bort:

1. Inledning

Enligt Statistiska Centralbyrån (2020) har Sverige ansetts vara ett "invandringsland" ända sedan 1930-talet. Invandringen bestod mestadels av arbetskraftsinvandrare och en liten del asylsökande efter andra världskriget ända fram till 1970-talet. Sedan 2012 har invandringen mestadels bestått av asylsökande. Under det senaste decenniet har invandring varit den största bidragande faktorn till Sveriges befolkningsökning. Cummins (2017, s. 7) förklarar även att befolkningsrörligheten runt om i världen aldrig har varit lika hög som idag. Detta beror bland annat på att människor flyr från krig och miljökatastrofer eller emigrerar av ekonomiska skäl. Majoriteten av nutidens asylsökande flyr krig i Syrien, Somalia och Afghanistan. Den ökade befolkningsrörligheten har i sin tur medfört språklig och kulturell mångfald, vilket har skapat utmaningar för bland annat utbildningssystemet. I Skolinspektionens (2010, s. 30) granskning framkommer det att var femte elev i grundskolan har utländsk bakgrund eller har föräldrar med utländsk bakgrund. Många av dessa elever är flerspråkiga och en del är nyanlända. De har alltså ett annat modersmål än svenska. Enligt Skolverket (2019) bör undervisningen anpassas efter varje elevs enskilda behov och förutsättningar för att främja deras inlärningsprocess. Skolan ska ge en likvärdig utbildning till alla elever oavsett behov, förutsättningar, etnicitet och bakgrund.

Enligt Skolinspektionen (2010, s. 11) har språket en stor betydelse vid all form av inläring, då det är med hjälp av språket vi kommunicerar, synliggör våra tankar, erfarenheter och kunskaper. Utan ett välutvecklat språk kan det uppstå svårigheter att kommunicera, vilket i sin tur kan försvåra inlärningsprocessen. I skolan kan det vara utmanande för flerspråkiga elever att utveckla kunskaper när lärare och läromedel använder ett språk som de inte riktigt behärskar. Om det svenska undervisningsspråket inte anpassas till flerspråkiga elevers behov får de sämre förutsättningar att nå kunskapskraven till skillnad från elever med svenska som sitt förstaspråk. Varierande arbetsmetoder anpassade till flerspråkiga elevers förutsättningar bör tillämpas för att stimulera deras språkutveckling. Därför kommer denna studie att fokusera på vilka arbetsmetoder lärare använder i svenskämnet för att främja flerspråkiga elevers språkutveckling samt vilka resurser och material de tillämpar i undervisningen.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att undersöka vilka arbetsmetoder mellanstadielärare använder sig av för att främja flerspråkiga elevers språkutveckling i svenskämnet. Syftet är även att undersöka vilka resurser och material skolorna har och hur de används i svenskundervisningen med flerspråkiga elever.

1. Vilka arbetsmetoder använder pedagogerna i svenskämnet för att främja flerspråkiga elevers språkutveckling i undervisningen?
2. Vilka resurser och material har skolorna och hur används de?

2 Begreppsdefinition

Begrepp som återkommer i studien är: flerspråkighet, modersmål och nyanlända elever. Dessa begrepp kommer därför att definieras här.

2.1 Flerspråkiga elever

Cummins (2017, s. 7) förklarar att det är komplext att definiera begreppet ”flerspråkiga elever” och att det finns olika definitioner. En av beskrivningarna är att flerspråkiga elever har en utländsk bakgrund och kan tala minst två språk. Det betyder inte att eleven kan behärska båda språken obehindrat men de kan tala och uttrycka sig på båda språken. Det är den definitionen vi använder oss av.

2.2 Modersmål

Axelsson, Rosander & Sellgren (2006, s. 8) hävdar att begreppet ”modersmål” är det språk som barnet talar i hemmet tillsammans med sina föräldrar; det är alltså det språk som barnet har växt upp med. Det är på modersmålet som barnet först utvecklar kunskaper. Barn kan ha fler än ett modersmål om föräldrarna talar olika språk.

2.3 Nyanlända elever

Enligt Skollagen (2010:800), SkoL, 3 kap. 12§ anses en elev vara nyanländ om eleven:

1. har varit bosatt utomlands,
2. nu är bosatt i landet, och
3. har påbörjat sin utbildning här senare än höstterminens start det kalenderår då han eller hon fyller sju år.

En elev ska inte längre anses vara nyanländ efter fyra års skolgång här i landet.

(SkoL 3 kap. 12 §)

3 Bakgrund

I detta kapitel presenteras tidigare forskning och styrdokumentet. Det som behandlas är språkets betydelse i undervisningen, skyldigheter skolan har, vad lärare kan tillämpa i undervisningen för att främja flerspråkiga elevers språkutveckling samt modersmålsundervisning.

3.1 Språkets betydelse

All kunskap kan utvecklas med hjälp av språket (Skolinspektionen 2010, s. 30). Torpsten (2017, s. 2–3) framhåller att skolan är en plats där barn får möjligheten att utveckla sina språkkunskaper tillsammans med lärare och andra klasskamrater. Genom moment som läsande, skrivande och kommunikation med andra elever utvecklas deras språkkunskaper. Utvecklingen sker även genom att de lär sig av lärarens instruktioner och situationerna som de deltar i. Även samspelet mellan elev och lärare är en bidragande faktor som påverkar elevernas språkutveckling. Därför bör ett gott klassrumsklimat skapas för att bidra till elevers ökade delaktighet.

I det sociokulturella perspektivet anses språket vara ett centralt redskap för lärande (Nilsson 2015, s. 3). Det är språket som formar vår förmåga att reflektera och lära, samt förmågan att utveckla dessa kompetenser vidare. Genom detta redskap lyfts våra tankar fram och synliggörs. Därmed kan individer även utveckla tankarna och omforma dessa i interaktion med andra. Med språket och den samverkan som skapas mellan individer, vare sig det är mellan elev och lärare eller elever emellan, utvecklas nya upplevelser och kunskaper.

Skolverket (2019) fastställer följande:

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper.

(Skolverket 2019, s. 6).

Enligt Skolverket (2019, s. 6) ska utbildning vara likvärdig för alla elever på skolan. När det talas om likvärdig utbildning menas det inte att skolan har skyldighet att undervisa alla elever på samma sätt. I undervisningen kan elever stöta på utmaningar och svårigheter, och det är skolans ansvar att göra det möjligt för att eleverna ska lyckas och uppnå skolans kunskapskrav. Elever kan uppleva olika typer av svårighet och därför måste lärare utforma sin undervisning på varierande vis för att kunna anpassa utifrån varje elevs behov och förutsättningar.

Skolverket (2019) skriver även att undervisningen i svenskämnet ska ge alla elever förutsättningar till att utveckla sin tal- och skrivförmåga för att eleverna ska kunna uttrycka sig. Alltså ska eleven få möjlighet till att utveckla sina färdigheter i det svenska språket för att kunna kommunicera, tänka och lära sig.

3.2 Främja och utveckla flerspråkiga elevers språkutveckling

Tidigare forskning och styrdokumentet har redogjort för ett antal exempel angående hur skolan kan arbeta för att främja och utveckla flerspråkiga elevers språk (Barbara & Marsha 2007, Bunar 2019, Cummins 2017, Gibbson 2013, Gibbson, 2016, Skolinspektionen 2010, Skolverket 2011, Skolverket 2020, Wedin 2010, Wedin 2011). I det följande presenteras ”Gemenskap”, ”Föräldrars inflytande”, ”Språket/ kommunikationen”, ”Tydlighet”, ”Läsning” och ”Repetition”.

3.2.1 Gemenskap

Enligt Bunar (2019, s. 101–102) är det gynnsamt för flerspråkiga elevers lärande att vara delaktiga i de undervisningstillfällen som de andra klasskamraterna har. Bunar menar därmed att flerspråkiga elever inte ska ha separat undervisning, utan att alla elever ska ha en gemensam undervisning. Att inkludera flerspråkiga elever tillsammans med resterande elever i klassen kan bidra till ökad motivation hos flerspråkiga elevers då de inte känner ett utanförskap. Enligt Bunar har detta har väckt många tankar och diskussioner i Sverige kring vad lärare kan göra för att flerspråkiga elever ska kunna vara delaktiga i den ordinarie

ämnesundervisningen. Bunar förklarar att för att de flerspråkiga eleverna ska vara delaktiga bör samarbete mellan de olika ämnena och lärarkategorierna tillämpas. Detta påstående styrks även av Skolinspektionen (2010, s. 29) som skriver att ”Barnens och elevernas språkutveckling gynnas av samspelet med andra och sammanhangen ger förståelse, både språkligt och kunskapsmässigt” (Skolinspektionen 2010, s. 29). Cummins (2017, s. 16–17) lyfter fram att relationen mellan lärare-elev och elev-elev har stor betydelse i undervisningen och den kan gynnas av en god kommunikation.

3.2.2 Föräldrars inflytande

Skolinspektionen (2010, s. 30) visar att föräldrars utbildning har en stor påverkan på elevers resultat. Det skiljer sig mellan enspråkiga och flerspråkiga föräldrars utbildningar.

Vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska har sällan en högre utbildning efter gymnasiet. Detta bidrar till att föräldrarna inte kan hjälpa och stötta sina barn. Eftersom flerspråkiga elever inte får stöd hemifrån i samma utsträckning som enspråkiga elever har lärare ansvar att gör sitt yttersta för att hjälpa, då skolan har en avgörande roll för elevers utveckling. Detta bekräftar även Skolverket (2011, s. 180) som betonar att föräldrars utbildning har en avgörande roll för elevers kunskapsutveckling.

3.2.3 Språket/ kommunikation

Wedin (2011, s. 5) menar att det språk som en lärare använder sig av vid interaktion med elever påverkar elevernas språkkunskaper då majoriteten av den kommunikation som sker mellan lärare och elev sker muntligt. Detta innebär att eleverna bygger upp sina språkliga kunskaper genom det muntliga som sker i klassrummet. Av denna anledning är det viktigt att läraren tänker på hur hen brukar sitt språk då det kan bli avgörande för elevernas framtida språkkunskaper.

3.2.4 Tydlighet

Wedin (2011, s. 5) hävdar att tydlighet i undervisningen kan bidra till ökad kunskapsinläring bland flerspråkiga elever. Lärare som är tydliga i undervisningen använder sig av bestämda arbetssätt gällande materialet som används inom ämnen samt turtagningsmönster. Dessa lärare använder sig även av bestämda metoder gällande normer i klassrummet och strukturen kring samverkansformer som kan vara: ”individuellt arbete, grupparbete eller lärarledd undervisning” (Wedin, 2011, s. 5). Barbara och Marsha (2007, s. 4) skriver att även

visualisering och digitala verktyg är hjälpmedel som lärare kan använda i undervisningen för att vara tydliga. Visuella material som brukar användas i undervisningarna är figurer, bilder och illustrationer i olika former. Att använda sig av flera sinnen i undervisning kan ge eleverna omväxling och främja dem till att vilja lära sig.

Digitala verktyg som översättningsprogram, bildsökfunktioner och andra applikationer kan vara betydelsefullt vid elevers språkutveckling (Skolverket, 2018). Med hjälp av verktygen kan elever översätta begrepp till sitt eget modersmål eller söka upp ord på bildsökningfunktioner för att få en tydligare förståelse. Detta ökar deras ordförståelse.

3.2.5 Läsning

Att låta eleverna läsa varierande, enskilt och även gemensamt i grupp är främjande för elevernas kunskapsutveckling (Wedin 2010, s. 5). Vid gemensam läsning får eleverna lära sig av lärarens och andra elevers reflektioner samt lässtrategier. När elever läser olika typer av texter och böcker lär de sig hur en text är uppbyggd och hur de ska uttrycka sig. Dessa olika textkompetenser som eleverna får, formar även deras språkutveckling.

3.2.6 Repetition

Skolverket (2020) förklarar en minnesstrategi, *space repetition*, som innebär att upprepa information under en längre period om och om igen för att elever ska komma ihåg och lära sig bättre. Gibbons (2013, s. 132) menar att detta är värdefullt för flerspråkiga elever som inte har ett stort ordförråd eller har svårt för språket.

3.3 Cirkelmodellen

Gibbons (2013, s. 91–92) beskriver cirkelmodellen som en arbetsmetod lärare kan använda för att stimulera elevers språk- och kunskapsutveckling parallellt. Syftet är att stärka elevernas språk och lära dem skriva olika genretexter. Men även utveckla läs- och skrivstrategier för att elever ska förstå textens innehåll och språkliga drag. Cirkelmodellen består av fyra faser och grundar sig i att arbeta i sociala interaktioner där lärare stöttar eleverna genom de tre första faserna. Även elever stöttar varandra här. I den fjärde fasen använder eleverna den kunskap de erövat för att skriva en självständig text. Läraren arbetar alltså stegvis i faserna och bedömer vad eleverna behöver utveckla och behärska innan de kan fortsätta till nästa fas.

Cirkelmodellen omfattar fyra faser (Gibbons, 2013, s. 91–100). I cirkelmodellens *första fas* fokuserar läraren på att skapa förkunskaper om texten och ämnesinnehållet. Texten läses

tillsammans och begrepp som eleverna kan tycka är svåra förklaras och diskuteras. Här får läraren även möjlighet till att synliggöra sina lässtrategier genom att läsa, stanna upp, ställa frågor och tänka högt. I *andra fasen* ligger textens struktur, särdrag och språkliga drag i centrum. Meningen är att bekanta eleverna med textens genre och syfte. I den *tredje fasen* modellerar läraren och eleverna en gemensam text genom att skriva den tillsammans. Eleverna och läraren tänker högt och synliggör sina skrivstrategier men utgår från textens genre och innehåll som varit aktuellt i de föregående faserna. I den *fjärde fasen* ska elever skriva en text självständigt eller i par med stöttning från lärare eller andra klasskamrater.

3.4 Svenska som andraspråk

Enligt Skolverket (2019, s. 269) ska alla elever på skolan undervisas i svenska eller svenska som andraspråk [SVA], vilket är obligatoriska skolämnen i Sverige. Syftet med svenskundervisningen är bland annat att utveckla elevernas ”kunskaper i och om svenska språket”. Eleverna ska kunna uttrycka sig på det svenska språket i både tal och skrift i olika sammanhang. ”Det innebär att eleverna genom undervisningen ska ges möjlighet att utveckla språket för att tänka, kommunicera och lära” (Skolverket, 2019, s. 269).

3.5 Läromedel

Hajer och Meestringa (2014, s. 124) skriver att läromedel som är förfabricerade sällan är anpassade till alla elevers olika förutsättningar och behov. De menar att lärare tycker texter i läromedel kan vara för svåra att arbeta med i flerspråkiga klassrum. Det blir enklare för läraren att anpassa undervisningen till flerspråkiga elevers förutsättningar och behov genom att skapa egen undervisningskontext utifrån kunskapskraven.

3.6 Modersmålsundervisning och studiehandledning

Bunar (2019, s. 16–17) hävdar att modersmålsundervisning ska finnas som ett alternativ för flerspråkiga elever, alltså elever som har föräldrar med annat modersmål än svenska. Det finns krav på att skolan ska kunna erbjuda flerspråkiga elever modersmålsundervisning. Det ena kravet är att minst fem elever ska vilja ha modersmålsundervisning, och det andra kravet är att det ska finnas en kvalificerad lärare. Modersmålsundervisning inkluderas inte i de ordinarie undervisningstimmarna för grundskolan, särskolan samt specialskolor. Konsekvenserna blir därmed att modersmålsundervisningen inte har en beräknad tid som är garanterad för undervisningen, utan den ser olika ut beroende på huvudmannen.

Bunar (2019, s, 16–17) skriver även att studiehandledare kan vara en betydelsefull resurs för flerspråkiga elevers språkutveckling. Studiehandledaren kan hjälpa flerspråkiga elever under undervisningstillfällena då de finns tillgängliga när eleverna har frågor eller funderingar. Det är med hjälp av studiehandledning som flerspråkiga elever får möjlighet till att utveckla sitt ordförråd på svenska samt utveckla kunskaper i samtliga skolämnen. Enligt skolförfattningarna råder det inga krav på att studiehandledare besitter någon form av legitimation eller utbildning för att stötta flerspråkiga elever på deras modersmål.

4 Sociokulturella perspektiv

Lev Vygotskij (1978, s. 8) stod för den sociokulturella teorin och arbetade med utvecklingspsykologiska frågor om lärande, språk och utveckling. Individer erövrar kunskap utifrån den sociala och kulturella omgivning de befinner sig i. Säljö (2012, s. 194) förklarar att lärande och utveckling inte är ett rent kognitivt fenomen där barnet utvecklas på egen hand, utan det sker i *sociala interaktioner* med andra människor och omvärlden. Barnets psykologiska utveckling grundas i att de internaliserar handlingar och beteenden från sin omgivning. För att förenkla inlärningsprocessen i undervisningen bör elevers kompetens och erfarenheter tas till vara för att läraren ska kunna hjälpa eleven utvecklas.

Säljö (2012, s. 187–189) hävdar att i den sociokulturella teorin är ett av de mest grundläggande begreppen *mediering*, vilket betyder förmedling. Människan använder sig av olika redskap för att uttrycka sig och uppfatta andra människor samt sin omvärld. Det finns två olika *medieringsredskap* som människan använder sig av: språkliga och materiella redskap. Språkliga redskap går även att benämna som mentala eller intellektuella redskap. Det kan exempelvis vara diverse symboler och tecken. Språket anses vara det främsta medierande redskapet som hjälper människan att uttrycka sina inre processer till den yttre världen, men även för att förstå den yttre världen. Materiella redskap handlar om fysiska redskap som människan använder i praktiken, exempelvis använder vi pennor för att skriva på papper. Olika medierande redskap kan även komplettera varandra och användas tillsammans. I denna studie är mediering aktuellt då vi vill undersöka vilka arbetsmetoder, material och resurser pedagoger tillämpar i sin undervisning för att mediera språk och kunskap till flerspråkiga elever i svenskämnet.

Vygotskij (1978, s. 85–89) förklarar att barn internaliserar kunskap från den yttre världen genom den *proximala utvecklingszonen*. Den proximala utvecklingszonen utgår från att med hjälp av en vuxen eller någon mer erfaren kan barnet erövra mer kunskap än vad barnet hade

gjort på egen hand. Den proximala utvecklingszonen förklaras uppstå vid interaktioner mellan vuxna och barn vid särskilda aktiviteter, exempelvis en lärare som undervisar elever i skolan. Läraren använder sig av olika medierande resurser eller aktiviteter för att kunna undervisa i klassrummet. Men eleverna är oftast känsliga och "svärmottagliga" för ny information eller instruktioner. Det är här en lärare eller en mer erfaren klasskamrat bör vägleda eleven till hur uppgiften eller situationen går att lösa. Stödet bör strategiskt minska för att tillåta eleven utveckla en färdighet som kan användas på egen hand. Sedan kan stöd som givits i samspel leda till att eleven vågar ta sig an uppgifter på egen hand.

Gibbons (2016), s. 25–26) uttrycker att samspel med andra människor är viktigt vid inläring av språk. Klassrummet anses vara en social plats där lärare och elever ständigt interagerar. Men beroende på hur interaktionerna i klassrummet och stödet i den proximala utvecklingszonen är påverkas elevernas inläring av både språk och annan kunskap.

5 Metod

I kapitel 5 behandlas val av metod och urval samt hur vi har gått till väga. Även en pilotstudie som utfördes och vilka forskningsetiska ställningstagande studien har tagit hänsyn till presenteras.

5.1 Val av metod

Denscombe (2018, s. 393) beskriver att kvalitativa data består mestadels av ord. Materialet samlas vanligtvis in på två olika sätt. Den ena metoden är via skriftliga rapporter som exempelvis dokumentationer och "redogörelser för händelser". Kvalitativa data kan även innefatta "talade ord" genom muntliga redogörelser och intervjuer. Intervjuer består av människors olika utsagor av olika fenomen. Enligt Denscombe (2018, s. 268) är intervjuer en av de mest flexibla metoderna att samla material på om intervjuarna vill ställa frågor direkt kopplade till studiens syfte. På så vis får intervjuarna en högre svarsfrekvens genom att inrikta informanterna på det intervjuarna vill ha svar på. Enligt Vygotskij (1978, s. 10) går människans handlingar och tänkande hand i hand med den sociala och kulturella praktiken som individen lever i. Med hjälp av språket kan andra människor undersökas och förstås.

I denna studie användes intervjuer för att samla material om vilka arbetsmetoder, resurser och material lärare uppger sig använda i flerspråkiga klassrum. Ahrne och Svensson (2011, s. 12) förklarar att kvalitativa metoder oftast används för att undersöka kvalitéer hos en mindre grupp människor. Med hjälp av intervjuer kan enskilda individers erfarenheter, vardag och

sociala processer noggrant undersökas. Intervjuerna var semistrukturerade vilket Denscombe (2018, s. 268–269) beskriver som intervjuer med förberedda frågor men som tillåter intervjuerna vara flexibla och ger möjlighet att ställa oförberedda följdfrågor. Detta ger även informanterna möjlighet att utveckla och svara utförligt på frågorna som ställs.

5.2 Urval

Ett subjektivt urval valdes i denna studie för att besvara frågeställningarna i studien då vi fokuserade på verksamma mellanstadielärare som undervisar flerspråkiga elever i svenskämnet. Denscombe (2018, s. 67–68) beskriver att subjektivt urval är en liten grupp individer som ”handplockas” utefter deras specifika kompetenser och relevans för studien. Detta urval förekommer ofta för att samla kvalitativa data och komma åt kvalitéer och erfarenheter individen har.

Till en början var det svårt att få tag på informanter med tanke på de rådande omständigheterna gällande Coronaviruset. Vi mejlade åtta skolor och frågade efter verksamma mellanstadielärare som undervisar flerspråkiga elever i svenskämnet. Sammanlagt fick vi 12 e-postadresser att skicka missivbrev till, men endast fem lärare gav sitt samtycke och valde att medverka. Alla fem lärare arbetade på olika skolor. I denna studie är lärarnas namn fingerade för att skydda deras identitet och för att hålla dem anonyma.

Karin har grundskolläraryt utbildning för att undervisa årskurs 1–7 i svenska och de samhällsorienterande ämnena. Dessutom har hon behörighet att undervisa SVA upp till årskurs 3. Karin har varit lärare i 13 år och har 10 års erfarenhet av att arbeta på olika mångkulturella skolor samt undervisa flerspråkiga elever. Just nu har hon en årskurs 6 med 23 elever, varav 22 är flerspråkiga.

Anna är utbildad grundskollärare för att undervisa årskurs 4–6 i svenska, matte, engelska och i de naturorienterande ämnena. Hon har varit verksam lärare i två år och endast arbetat på en mångkulturell skola där majoriteten av eleverna är flerspråkiga. För tillfället är hon klasslärare och undervisar en årskurs 6 med 23 elever och 13 av dem är flerspråkiga.

Ella har en grundskolläraryt utbildning med inriktning på svenska, franska och de samhällsorienterande ämnena för att undervisa årskurs 4–9. Hon har även kompetens att undervisa SVA i årskurserna 1–3. Ella har arbetat som lärare i 20 år men har 12 års erfarenhet av att arbeta på mångkulturella skolor. Idag undervisar hon både på mellanstadiet och

högstadiet i svenska och franska. Klasserna hon undervisar består av 80–95 % flerspråkiga elever.

Pernilla är examinerad grundskollärare med behörighet att undervisa elever i årskurserna 4–6. Ämnena hon är behörig att undervisa i är matte, svenska, engelska och de naturorienterande ämnena. Hon har varit verksam lärare i sex år och har arbetat på en mångkulturell skola i fem år. Pernilla är klasslärare och har nyligen tagit över en årskurs 4 med 22 elever. 16 av dem är flerspråkiga.

Sandra har en grundskolläraryt utbildning med inriktning svenska, bild och de samhällsorienterande ämnena för årskurs 1–7. I 23 år har hon arbetat som lärare och hon har 15 års erfarenhet av att undervisa flerspråkiga elever. Idag har hon en årskurs 6 med 26 elever, varav 22 är flerspråkiga och har ett annat modersmål än svenska.

5.3 Material och tillvägagångssätt

Först och främst skrevs ett missivbrev (se Bilaga 1) där mellanstadielärare tillfrågades om att medverka i studien och vilka forskningsetiska ställningstagande vi skulle ta hänsyn till. Fem lärare gav sitt samtycke och valde att medverka. Intervjuerna med lärarna varade i 30-50 minuter och utfördes med hjälp av videosamtal via applikationerna FaceTime och Skype. Vi (intervjuerna) och informanterna satt i rum där vi kunde prata ostört.

Sammanlagt konstruerades 11 förberedda intervjufrågor utifrån studiens frågeställningar och syfte (se Bilaga 2). Följdfrågor som ”Hur menar du med det?” kunde förekomma. En pilotintervju skedde innan de verkliga intervjuerna för att säkerställa att frågorna gick att besvara (se 5.4). Intervjuerna började med ”lätta frågor” om informanterna i förhållande till studiens syfte. Denscombe (2018, s. 282) förklarar att ”lätta frågor” bör inleda intervjuer för att informanten ska ”finna sig till rätta och slappna av”. Därefter ställdes nyckelfrågor direkt kopplade till studiens syfte. Under intervjuerna fördes även anteckningar. Avslutningsvis frågade vi om det fanns något informanterna ville ta upp som vi inte hade berört och sedan tackade vi för oss och avslutade videosamtalet. Direkt efter intervjuerna förde vi anteckningar om informanternas svar och började transkribera.

Fem intervjuer skedde via videosamtal där endast ljudet spelades in via våra telefoner för att kunna transkribera. Fejes och Thornberg (2019, s. 169) förklarar att transkribering är den första fasen i bearbetning av det insamlade materialet. Vid transkription skrivs hela intervjun ner ordagrant, och även tystnader och störningar dokumenteras. Denscombe (2018, s. 396) hävdar att fördelen med ljudinspelningar är att inte behöva förlita sig på anteckningar

och minne vid bearbetningsprocessen, men hävdar att transkriberingen tar minst tre gånger ljudinspelningstiden. Samtidigt som transkriberingen pågick lades anteckningar till vid sidan om. Vissa delar av transkriberingen färgmarkerades för att markera det som kunde vara relevant att ta upp i analysen av intervjuerna. Sedan kategoriserades informanternas svar under rubrikerna ”material” ”resurser” och ”arbetsmetoder” som presenteras i kapitel 6, Resultat och analys. Dessutom redovisas och tolkas det insamlade materialet utifrån det sociokulturella perspektivet i kapitel 6.

5.4 Pilotstudie

En pilotstudie utfördes för att testa om frågorna som valts ut till intervjuerna var möjliga att besvara och hade relevans för studiens frågeställningar samt syfte. En närstående person med några års erfarenhet av läraryrket valde att ställa upp på en pilotstudie och intervjuades. Först utfördes en intervju och sedan fick personen läsa studiens syfte samt frågeställningar för att bedöma om hon tyckte intervjufrågorna var väsentliga i vår studie. Någon enstaka intervjufråga togs bort och vissa frågor omformulerades för att göra dem mer begripliga. Denscombe (2018, s. 242) rekommenderar att utföra en pilotstudie för att kontrollera om den egna datainsamlingsmetoden fungerar i praktiken. Med en pilotstudie minimeras även bortfall då forskarna får möjlighet till att göra förbättringar. Personen som deltog i pilotstudien är inte en av informanterna i denna studie.

5.5 Forskningsetiska ställningstaganden

I forskningsarbete är det viktigt att förhålla sig till forskningsetiska principer för att inte kränka eller skada någon av informanterna. Vetenskapsrådet (2017, s. 40) förklarar att forskare bör visa hänsyn till forskningsetiska principer som grundar sig på fyra olika begrepp; *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*.

I denna studie skickades ett missivbrev via mejl till åtta skolor där vi frågade om mellanstadie lärare som undervisar flerspråkiga elever i svenskämnet ville och hade möjlighet till att medverka i studien. Vi följde de forskningsetiska principerna genom att informera de tillfrågade om studiens syfte och hur vi hade planerat att gå till väga för att samla material samt hur det skulle bearbetas och användas. I mejlet förtydligade vi att intervjuerna var konfidentiella och att både skolan och informanten skulle benämnas med fiktiva namn för att avidentifiera dem. Vi förklarade även att vi endast skulle nyttja informationen som uppgavs i studiens syfte. Informanterna informerades även om att ljudinspelningarna från intervjuerna

skulle raderas vid studiens slut. De lärare som valde att medverka gav sitt samtycke och sedan planerades tid och datum för intervjuer.

Vi visade även hänsyn till att de tillfrågade lärarna kunde ha mycket att göra, och därför fick de som valde att medverka välja ut tid och datum för att utföra intervjuerna. Dessutom valde vi att följa Folkhälsomyndighetens (2020) riktlinjer om att hålla social distans för att inte utsätta någon av parterna för några risker.

6 Resultat och analys

I detta kapitel presenteras, tolkas och analyseras det insamlade materialet från intervjuerna med våra informanter utifrån det sociokulturella perspektivet. Det insamlade materialet sorteras och kategoriseras under olika rubriker som utgår från studiens frågeställningar. De arbetsmetoder pedagoger använder i svenskämnet för att främja flerspråkiga elevers språkutveckling i undervisningen redovisas i avsnitt 6.1. De resurser och det material som lärarna använder sig av redovisas i avsnitt 6.2 och 6.3.

6.1 Arbetsmetoder

Arbetsmetoderna som lärarna uppgav sig använda för att utveckla flerspråkiga elevers språk var cirkelmodellen, högläsning, repetition och begreppsdefinitioner i kombination med visualisering. Alla informanter betonade även att dessa arbetsmetoder lika mycket främjade enspråkiga elever som flerspråkiga elever.

6.1.1 Cirkelmodellen

Sandra, Anna och Karin använder sig av cirkelmodellen där de arbetar stegvis tillsammans med en text innan eleverna får ta sig an uppgifter på egen hand. Lärarna förklarade att cirkelmodellen var lika givande för elever med svenska som modersmål som för flerspråkiga elever. I svenskämnet används cirkelmodellen när olika typer av texter som berättelser, faktatexter och instruktionstexter behandlas. I de fyra faserna sker mycket repetition av innehållet, läsande, skrivande och samtal, vilket främjar elevers språkutveckling samt berikar deras ordförråd.

Sandra uppgav att de flerspråkiga eleverna i hennes klass med samma modersmål kunde placeras tillsammans för att kunna kodväxla, vilket gav dem möjlighet till att växla mellan deras modersmål och det svenska språket. Detta såg Sandra som en stor tillgång, speciellt för nyanlända elever som inte hade en studiehandledare på plats som kunde förklara alla begrepp.

Anna och Karin integrerar visuellt stöd i de olika faserna, där de använder tankekartor, bilder och figurer. Tillsammans med eleverna skriver de stödord och diskuterar innehållet. De använder även Google translate och synonymer för att hjälpa de flerspråkiga eleverna att öka sitt ordförråd samt hjälpa dem förstå textens innehåll.

Lärarnas användning av cirkelmodellen har ett tydligt samband med det sociokulturella perspektivet då lärarna stöttar elevernas språkutveckling när de befinner sig i den proximala utvecklingszonen och är mottagliga för ny kunskap. Cirkelmodellen består av tre faser där läraren och eleverna arbetar i sociala interaktioner för att ”bygga upp ämnet” tills de slutligen kommer till fas fyra där eleverna får visa vad de erövat i de föregående faserna och arbeta på egen hand. I sociala interaktioner får eleverna vara muntligt aktiva i diskussioner, vilket gör att de får lära sig av varandra och av läraren. Det är även med hjälp av språket eleverna förmedlar kunskap till varandra både på svenska och på sitt eget modersmål, som i Sandras klassrum. Språket används som ett medierande redskap. Anna och Karin använder medierande redskap som bilder, tankekartor och figurer för att visualisera samt förstärka ämnen som behandlas.

6.1.2 Begreppsdefinitioner och visualisering

Elever kanske har sett objektet som till exempel ett äpple och de vet vad ett äpple är, att man kan äta den eller att det är en frukt. Men de har ännu inte lärt sig att det kallas för äpple på svenska. När jag visar dem en bild på ett äpple och berättar att det heter äpple så kan de därefter associera ordet äpple med själva objektet.

(Pernilla, klasslärare årskurs 5)

En arbetsmetod alla lärare uppgav att de kontinuerligt använder är begreppsdefinitioner i kombination med visualiseringar. Många av deras flerspråkiga elever har ett begränsat ordförråd. Det kan vara enkla vardagsbegrepp som de inte lärt sig tidigare i skolan eller hemmen. För att förenkla inlärningsprocessen och ge flerspråkiga elever bättre förutsättningar att förstå nya begrepp i undervisningen, använder lärarna olika typer av visuella hjälpmedel. Bilder, videos och figurer är vanliga hjälpmedel som används för att förenkla kommunikationen och tydliggöra olika begrepp. De olika visuella hjälpmedel som lärarna använder blir medierande redskap för att förmedla olika begrepps betydelse.

Läraren lyfter svåra ord från en text för att diskutera med eleverna, men eleverna kan även själva fråga om ord. Att diskutera och fokusera på svåra ord under lektionen ingjuter nya begrepp hos eleverna. Läraren skriver det svåra ordet på tavlan och börjar med att fråga vad

eleverna tror att ordet betyder. Sedan används en figur eller bild för att underlätta medieringen av ordens betydelse.

Pernilla menar att eleverna ofta kan förklara ord för varandra på enklare sätt. För att eleverna ska våga ställa frågor, svara och göra fel måste ett bra klassrumsklimat skapas. Eleverna måste känna sig trygga och känna en samhörighet med klassen för att delta i interaktionerna.

6.1.3 Repetition

Sen behöver man också tänka på att repetera och repetera, det är A och O, och förklara jättemycket, det sätter sig.

(Sandra, klasslärare i årskurs 6).

Lärarna uppgav att repetition var betydelsefullt för både språk- och kunskapsutveckling då kunskap sätter sig och eleverna minns bättre om repetitioner sker. Vid repetition förklaras ämnen och begrepp från tidigare lektionstillfällen tas upp igen. Med repetitionerna kom även diskussioner och tankekartor. Det visuella stödet från tankekartan och språkliga stödet från läraren hjälper eleverna att erövra kunskap och minnas för att sedan själv kunna använda de olika begreppen.

Alltså använder lärarna sig av språket som medierande redskap för att upprepa begrepp och information vilket är betydelsefullt för flerspråkiga elevers språkutveckling. Om eleverna hör samma ord gång på gång blir ordet inte främmande, och sedan lär de sig att använda ordet själva.

6.1.4 Högläsning

[...] och så jobbar vi jättemycket med att läsa högt. Alla texter som vi har läst, har vi tillsammans, skönlitteratur, fakta. Ehhh... Jag har aldrig släppt böcker själv i händerna på elever.

(Ella, lärare på mellan- och högstadiet).

Ella sade att hon alltid har högläsning i sitt klassrum oavsett vilken typ av text det är. Lättlästa böcker ansåg hon vara bortkastad tid och inte lika givande som mer avancerade texter. Genom gemensam läsning får elever chans till att reflektera, diskutera och ställa frågor under läsningens gång. Ordförrådet blir dessutom större vid avancerade texter då eleverna stöter på fler ord de inte känner till. Alla elever i klassen läser samma text oavsett vilken språk- eller kunskapsnivå de ligger på.

I de andra fyra lärarnas klassrum skedde läsandet mycket gemensamt, men enskild läsning kunde också förekomma för att utmana dem att ta sig an texter och analysera dem själva.

Ur ett sociokulturellt perspektiv befinner eleverna sig i den proximala utvecklingszonen när de läser utmanande texter i helklass. Eleverna får förutsättningar till att läsa texter de inte hade klarat av att läsa på egen hand med stöttning från andra elever och lärare. De får möjlighet att läsa i en annan takt, ställa frågor direkt och analysera en text med hjälp av andra. Därmed stimuleras deras läsutveckling och deras ordförråd utvecklas.

6.2 Resurser

I det följande presenteras skolornas olika resurser och hur de används i undervisningen för att främja flerspråkiga elevers språkutveckling.

6.2.1 Modersmål och studiehandledning

Lärarna som deltog i intervjun uppgav att skolan de arbetar på har modersmålsundervisning för de flerspråkiga eleverna. Det fanns dock inte något samarbete mellan klassläraren och modersmålsläraren. Lärarna Ella och Pernilla arbetar på två olika skolor och hade liknande åsikter vad gäller samarbete mellan klassläraren och modersmålsläraren. Båda uttryckte att det var ”synd” att lärarna på skolan inte hade något samarbete med modersmålsläraren eftersom det hade gynnat elevernas lärande. Modersmålsläraren gör egna planeringar och genomför egna uppgifter med eleverna. Lärarna ansåg att klassläraren och modersmålsläraren bör göra en gemensam planering för att främja flerspråkiga elevers språkutveckling.

Ännu en resurs som varje skola har är studiehandledning. Samarbetet mellan klasslärare och studiehandledare var betydligt bättre än med modersmålsläraren. På Sandras skola sker samarbetet genom att klassläraren talar om för studiehandledaren vad hen ska gå igenom på lektionen, samt vad kunskapskraven är. Läraren berättar sedan vad elevens svagheter i undervisningen är och ber studiehandledaren att arbeta med eleven i det momentet i förväg för att eleven ska få en förförståelse när läraren går igenom det.

Att arbeta två lärare i klassrummet var en resurs som ingen av lärarna hade tillgång till, men som de skulle vilja ha. Detta är optimalt för att lärarna ska kunna tillämpa en mer likvärdig utbildning. När det är två eller fler lärare i klassrummet fångar de upp eleverna som behöver hjälp snabbare. Lärarna kan även dela upp klassen i två grupper, där ena gruppen som är svagare går med en lärare och den andra gruppen som behöver extra utmaning går med den andra läraren.

6.2.2 SVA-lärare

Enligt Pernilla är undervisning i svenska som andraspråk en ”trygghet” för vissa flerspråkiga elever eftersom eleverna då befinner sig i en mindre grupp. När eleverna är i en mindre grupp skapas en trygghet som gör att de vågar svara på frågor även om svaret kan vara fel. Utifrån det Pernilla uppgav angående SVA-undervisning, kan vi göra en koppling till det sociokulturella perspektivet. Interaktionen i den proximala utvecklingszonen mellan lärare och elever blir betydligt bättre då läraren har mer tid för att hjälpa och stötta de flerspråkiga eleverna. Detta beror på att det inte är lika många elever i SVA-undervisningen som i den ordinarie svenskundervisningen. SVA-lärarna använder sig även av annat extramaterial och resurser som inte tillämpas på ordinarie svenskundervisning. Internaliseringen ökar hos de flerspråkiga eleverna när de får mer stöd av läraren och anpassat material.

Karin, Anna och Sandra arbetar på skolor där elever som är nyanlända får SVA-undervisning, medan de andra flerspråkiga eleverna är med i ordinarie svenskundervisning men bedöms utifrån kunskapskravet enligt SVA. SVA-läraren arbetar med samma ämne och stoff som i den ordinarie svenskundervisningen. Den enda skillnaden mellan SVA-undervisningen och den ordinarie svenskundervisningen är att SVA-läraren går mer på djupet och bearbetar texter långsammare. Detta gör de för att anpassa undervisningen till de flerspråkiga elevernas språkliga förutsättningar och för att utveckla deras kunskaper. De arbetar även med samma stoff för att skapa en bättre gemenskap mellan de enspråkiga och flerspråkiga eleverna. I Ellas skola undervisas flerspråkiga i SVA två gånger i veckan och en gång i den ordinarie svenskundervisningen.

6.2.3 Läxhjälp

Över hälften av eleverna på Karins skola är flerspråkiga och har alltså föräldrar med ett annat modersmål. Karin hävdade att många av dessa föräldrar inte behärskar det svenska språket och därmed inte kan hjälpa sina barn med läxor. Även familjestorlek kan bli ett bekymmer för flerspråkiga elever:

Ja, det är ju det och sedan jobbar föräldrarna mycket. En del kanske har fyra syskon, de har ingenstans att plugga eller vara ifred för dom har lillebror eller lillasyster som stör. Dom flesta har inte egna rum här.

(Karin, klasslärare i årskurs 6).

Eftersom dessa faktorer påverkar flerspråkiga elever har skolan läxhjälp på tisdagar och torsdagar då eleverna som vill/ behöver får stöd och hjälp med studierna. Karin berättade även att vid flera tillfällen brukar eleverna på lektionstid både plugga och förhöra varandra inför prov.

6.3 Material

Lärarna använder sig av varierande läroböcker och Ipad där eleverna har tillgång till appar som är nedladdade för att främja flerspråkiga elevers språkutveckling. Läroböckerna som används i undervisningen heter *ZickZack*, *Svenska direkt* och *Entré*. På Ipaden har de appar med inläsningstjänster, rättstavningsprogram och Google translate. Dessa läroböcker och de nedladdade apparna som lärarna använder i sin undervisning kan betraktas som medierande redskap.

6.3.1 Läromedel och digitala verktyg

Lärarna Karin, Anna och Pernilla använde sig av boken *ZickZack* i undervisningen. Denna bok utgår ifrån cirkelmodellen och är ett pedagogiskt hjälpmedel för lärare som arbetar med både enspråkiga och flerspråkiga elever. Genom att arbeta på varierande sätt både enskilt och gemensamt med samma innehåll ökas elevernas förståelse. *Svenska direkt* är en bok som Ella och Pernilla nyttjade i undervisningen. Denna bok täcker stora delar som berör läsning, skrivande, reflektioner och tal samt läsförståelse. Sedan är det lärarens ansvar att välja ut det viktigaste som hen anser är relevant för klassen att träna på. Boken *Entré* använde lärarna på Sandras skola när de undervisar flerspråkiga elever. Alla lärare uppgav även att de gjorde mycket eget material för att anpassa undervisningen till elevernas förutsättningar och behov. Texter från olika böcker och läromedel kunde omarbetas eller skrivas om för att anpassas till deras språk- och kunskapsnivå. Sandra berättade även att som lärare är det viktigt att vara "uppfinningsrik" och göra eget material i form av spel eller lekar istället för att bara skriva och läsa.

Ipad är ett medierande redskap som lärarna ansåg kunde var till stor nytta för flerspråkiga elever i undervisningen. Via Ipaden laddar lärarna ner appar som bidrar till att främja elevernas inläring. Appar som fanns var Google translate, inläsningstjänst och rättstavningsprogram.

Nu har vi ganska många nyanlända elever som behöver använda Google translate. Det var en tjej som kom i höstas från Indien, jag menar då pratade hon engelska men hon har Ipaden där hon kan använda Google translate för att översätta.

(Sandra, klasslärare i årskurs 6)

Sandra menade att Google translate är ett stöd för flerspråkiga elever att kunna använda för att googla ord på sitt eget modersmål. Sandra, Karin, Anna, Pernilla och Ella bekräftade även att de andra apparna var till nytta för elevernas kunskapsutveckling.

7 Diskussion

I detta kapitel diskuterar vi resultatet och analysen i relation till tidigare forskning. Sedan diskuteras metoden som studien använde för att samla in material. I diskussionskapitlets sista avsnitt behandlas studiens reliabilitet och validitet.

7.1 Resultatdiskussion

I det här avsnittet diskuteras resultatanalysen i relation till tidigare forskning och styrdokument. Diskussionen delas in i ”arbetsmetoder”, ”resurser” och ”material”.

7.1.1 Arbetsmetoder

Resultatet visade att lärarna i denna studie använder sig av olika arbetsmetoder för att främja flerspråkiga elevers språkutveckling. Lärarna använde sig av cirkelmodellen, högläsning, repetition och begreppsdefinitioner i kombination med visualiseringar.

Tre av fem lärare använde sig av cirkelmodellen i fyra steg för att synliggöra sina skriv- och lässtrategier vid bearbetning av texter. Gibbons (2013, s. 91–92) förklarar att cirkelmodellen främjar flerspråkiga elevers språkutveckling då de arbetar i sociala interaktioner med lärare och andra elever. I dessa faser sker kontinuerlig samverkan där eleverna är språkligt aktiva. Nilsson (2015, s. 3) anser att språket är ett av de mest centrala medierande redskapen. Med hjälp av språket förmedlar lärare och elever kunskap till varandra, vilket utökar elevernas ordförråd och förståelse för den yttre världen (Nilsson, 2015, s. 3). Eleverna befinner sig i den proximala utvecklingszonen i faserna där lärare stöttar eleverna för att utveckla deras språk och deras förståelse av textens innehåll. I denna utvecklingszon kan elever även stötta och lära sig av varandra. De flerspråkiga eleverna i Sandras klassrum tilläts kodväxla mellan svenska och sina modersmål för att diskutera och

förklara ord. Sandra menar att utan en god samhörighet i klassrummet blir detta svårt. Med tanke på att allt lärande sker i sociala interaktioner förklarar Torpsten (2017, s. 101–103) och Skolinspektionen (2010, s. 29) att ett gott klassrumsklimat bör skapas för att öka eleverns delaktighet och samverkan i diskussioner, speciellt vid språkutveckling där eleverna är i behov av stöttning från andra vid läsning och skrivning.

Repetition sker i cirkelmodellens mellanfaser, och även Ella och Pernilla som inte använder cirkelmodellen betonar vikten av repetition. Genom att information och nya begrepp repeteras vid olika tillfällen ingjuts kunskap i elevernas minne. Vid repetition använder lärarna bilder och tankekartor. Enligt Skolverket (2020) och Gibbons (2013, s. 132) är minnesstrategier som repetition givande för flerspråkiga elever vid inläring av språket.

Lärarna i studien använder sig av olika visualiseringsredskap vid begreppsdefinitioner. Detta beror på att många flerspråkiga elever i klassen har ett begränsat ordförråd. Med hjälp av visualisering lär eleverna sig att sätta ord på objekt. Enligt Barbara och Marsha (2007, s. 4) främjar visualisering eleverns språkutveckling genom att läraren illustrerar med hjälp av bilder och figurer vid undervisning. Det är ett sätt att tydliggöra och förenkla förmedlingen av ämnesinnehåll. Det är även omväxlande och betydelsefullt att använda olika sinnen i undervisningen. Visualisering sker även i cirkelmodellen där texter bearbetas och nya ord diskuteras.

Wedin (2010, s. 6) rekommenderar lärare att använda varierande läsmetoder, alltså att elever bör variera mellan gemensam och enskild läsning för att utmana dem att ta sig an texter på egen hand ibland. Ellas arbetsmetod med läsning skiljer sig från det Wedin (2010) skriver. Ella använde sig inte av varierande läsmetoder och har alltid gemensam högläsning. Hon gör det för att alla elever ska få chansen att läsa samma text på en mer utmanande nivå. Ella ansåg att lättlästa böcker inte var lika språkligt givande för flerspråkiga elever som avancerade texter. Därför tillämpade hon alltid gemensam läsning av mer utmanande texter och böcker för att ge elever chans till att läsa böcker de vanligtvis inte hade gjort själva.

Trots att Ella inte varierar läsandet, gjorde hon ett medvetet val av språkbruket i klassrummet, vilket Wedin (2011, s. 5) anser är viktigt. Ella väljer medvetet att använda ett utmanande språk och texter för att stimulera eleverns språkutveckling.

7.1.2 Resurser

Resultatet visade att alla skolorna hade tillgång till SVA-undervisning, modersmålsundervisning och studiehjälpen. En skola erbjöd även eleverna läxhjälp. Bunar (2017) hävdar att skolor har en plikt att erbjuda modersmålsundervisning och

studiehandledning. Enligt studiens resultat sker ett flitigt samarbete mellan studiehandledare och klassläraren. Studiehandledaren ger förkunskaper om ämnesområden som ska behandlas i svenskundervisningen. Studiehandledaren jobbar även med elevens eventuella svårigheter i språket som klassläraren noterar. Bunar (2017, s. 16–17) förklarar att studiehandledare även kan närvara vid undervisningstillfällen för att stödja eleven direkt på plats. Att få stöttning på både svenska och det egna modersmålet underlättar för eleven att förstå och utveckla sitt språkbruk. Denna typ av samarbete fanns inte mellan klasslärare och modersmåls läraren trots att lärarna hade önskat det. Lärarna tror att det skulle främja flerspråkiga elevers språkutveckling.

I resultatet framkom det att skolorna undervisar flerspråkiga elever i SVA både separat och gemensamt där samma ämnesstoff behandlades. I SVA-undervisningen går lärarna igenom ämnesinnehåll i en långsammare takt för att anpassa undervisningen till elevernas språkliga förkunskaper och förutsättningar. Enligt Bunar (2019, s. 101) och Cummins (2017, s. 16–17) har gemensam undervisning en positiv effekt på flerspråkiga elevers motivation då de får en samhörighetskänsla med de övriga klasskamraterna. Med god gemenskap i klassen ökar elevernas delaktighet och interaktioner. Dock noterade Pernilla att de flerspråkiga elever i hennes skola uppskattade den separata SVA-undervisningen, då de kände sig mer ”trygga” i att göra fel. Vid SVA-undervisningen var eleverna mer aktiva. Lärarna tror att det beror på att de flerspråkiga eleverna undervisas i en mindre grupp.

Karin uppgav att i skolan hon arbetar på är majoriteten av eleverna flerspråkiga, där många har föräldrar som inte behärskar det svenska språket. Därmed får eleverna inte tillräckligt med språkligt stöd i hemmet för att utföra språkutvecklande läxor. Skolverket (2011) och Skolinspektionen (2010) styrker detta och menar att det beror på att föräldrar med ett annat modersmål än svenska oftast saknar högre utbildning. Därför har skolan inlett läxhjälp två gånger i veckan för att kompensera för det bristande språkliga stödet hemifrån.

7.1.3 Material

För att främja flerspråkiga elevers språkutveckling använde lärarna sig av olika material och läromedel. De tillämpade digitala verktyg som inläsningstjänster, översättning- och rättstavningsprogram. I svenskundervisningen användes läroböckerna *ZickZack*, *Svenska direkt* och *Entré* som innefattar läsförståelse, skrivande, reflektioner och diskussioner. Lärarna skapade dessutom eget material utifrån olika läromedel och andra texter samt anpassade materialet till flerspråkiga elevers språk- och kunskapsutveckling. Hajer och Meestring (2014, s. 124) förklarar att detta är bra då läromedel inte alltid passar alla olika

elever. Då kan det vara givande för elever att skapa eget material utifrån kunskapskraven. Skolverket (2019, s. 6) skriver i sina riktlinjer att utbildningen ska vara likvärdig för alla elever oavsett deras förutsättningar och behov. De skriver även att undervisningen ska ge alla elever förutsättning till att utveckla sina språkliga förmågor i både tal och skrift för att kunna uttrycka sig. Att lärarna från denna studie skapar eget material tyder på att följer dessa riktlinjer. Detta leder till att eleverna får en större chans till en mer likvärdig utbildning då lärarna utgår från elevernas förutsättningar och behov vid skapandet av eget undervisningsmaterial.

Lärarna använder sig av Ipads som digitala verktyg där eleverna har olika översättnings- och rättstavningsprogram. Skolverket (2018) skriver att digitala verktyg är givande för språkutveckling då eleverna kan använda översättningsprogram för att översätta ord från sitt modersmål till svenska. Barbara och Marsha (2007, s. 4) hävdar även att bildsökningfunktioner är givande då olika sinnen stimuleras. Lärarna eller eleverna kan söka bilder på objekt eller ord för att visualisera det de vill förmedla. På detta vis kan eleverna sätta ord på objekt

7.2 Metoddiskussion

Vi valde att utföra semistrukturerade intervjuer där öppna frågor formulerades som tillåter följdfrågor och ger mer djupgående svar. Intervjuerna spelades in och transkriberades för att vi inte endast skulle förlita oss på anteckningar och minne. Med ljudinspelningen hade vi möjlighet att gå tillbaka för att se vad som hade sagts. För att ge studien en högre trovärdighet skulle observationer kunnat genomföras antingen före eller efter intervjuerna. Observationer hade alltså bidragit till ett mer tillförlitligt resultat eftersom lärarnas svar hade kunnat analyseras och förstärkas genom observationerna. Men med tanke på de rådande omständigheterna med Corona var observationer inte möjligt.

Fem utbildade svensklärare från fem olika skolor med erfarenhet av att undervisa flerspråkiga elever i svenskämnet valde att delta i studien. Tre av lärarna kände vi till sedan tidigare. Detta kan ha påverkat hur vi tolkat och analyserat en del av materialet då vi redan hade viss kännedom om deras undervisningspraktik. Hade intervjuerna genomförts med helt obekanta individer hade resultaten kanske kunnat se annorlunda ut.

7.3 Reliabilitet och validitet

Enligt Tivenius (2015, s. 17) anses en studie vara pålitlig när forskare visar hänsyn till både validitet och reliabilitet. Begreppet validitet kan även kallas för "giltighet". Detta begrepp syftar till studiens kvalitativa mätbarhet, alltså till vilken grad forskaren anstränger sig att förhålla sig till studiens syfte. "Reliabilitet" betyder "tillförlitlighet" och används för att bedöma om studiens resultat är tillförlitliga, exempelvis om studien är korrekt genomförd eller om mätinstrumenten är tillräckligt noggranna" (Tivenius 2015, S. 17).

Både innan och under tiden som studien genomfördes har vi tagits hänsyn till både giltigheten och tillförlitligheten. Vi läste på om ämnet studien skulle beröra för att vara väl förberedda. Vi reflekterade även över vilken målgrupp studien skulle inriktas på. Val av informanter blev lärare som har erfarenhet att undervisa flerspråkiga elever. Anledningen till detta var att få ett så brett perspektiv som möjligt och för att styrka studiens giltighet och tillförlitlighet.

Under intervjuerna användes mobiltelefoner som spelade in intervjuerna som skedde via videosamtal. Det kan diskuteras huruvida kvalitén på ljudet kan ha påverkat reliabiliteten av studien. Det kan tänkas att information kan ha missats om det funnits problem med ljudkvalitén, men enligt vår uppfattningar har inga tekniska problem uppkommit under intervjuerna.

Som tidigare nämnts i metodavsnittet genomfördes en pilotstudie för att testa om frågorna som valts ut till intervjuerna var möjliga att besvara och hade relevans för studiens frågeställningar samt syfte. Tanken med pilotstudien var även att fatta ett beslut om frågorna som skulle ställas under intervjuerna kunde tolkas på olika sätt eller om någon av frågorna var svåra att begripa. På detta sätt ville vi stärka studiens validitet.

8 Avslutning

I kapitel 8 kommer en slutsats, implikationer för pedagogisk praktik samt vad vi skulle vilja undersöka inför vidare forskning att behandlas.

8.1 Slutsats

Lärarna som blev intervjuade förklarade vad för resurser, arbetsmetoder och material som de tillämpar i undervisningen. Vissa av dessa resurser, arbetsmetoder och material nämndes även av tidigare forskning och styrdokument. Alla arbetsmetoder utgick från att arbeta i sociala

interaktioner och upprepningar. Lärarna använde även varierande läromedel som uppgavs vara svårlästa för flerspråkiga elever ibland. Detta resulterade i att lärarna skapade eget material utifrån kunskapskraven, men tog inspiration från olika läromedel som de redan hade. Genom att skapa eget material kunde lärarna enklare anpassa undervisningen till olika elevers förutsättningar och behov. De integrerade även mycket visuellt stöd för att enklare förtydliga begrepp eller annat ämnesinnehåll.

Ett arbetssätt som framkom i intervjuerna som hölls var att lärare ska låta eleverna läsa både enskilt och gemensamt. Genom att lärare låter eleverna arbeta på detta sätt tillåts eleverna utveckla strategier på egen hand. Detta arbetssätt skiljde sig från hur Ella arbetar då hon valde att inte variera läsmetoderna i sitt klassrum och använde endast gemensam läsning. Dock gjorde Ella detta medvetet för att främja elevernas språkutveckling. Det framkom även i tidigare forskning att modersmålsundervisningens kan gynna flerspråkiga elevers förståelse och språkutveckling. Detta beror på att modersmålet och det svenska språket utvecklas parallellt. Dock hade ingen av lärarna på skolorna ett samarbete med modersmålsundervisningen trots att de hade önskat det. Lärarna trodde på att ett samarbete hade kunnat ge en positiv effekt.

8.2 Implikationer för pedagogisk praktik

Denna studie bidrar till en större förståelse för vilka arbetsmetoder och material som lärare kan nyttja i ett flerspråkigt klassrum. Lärare som undervisar flerspråkiga elever kan dra nytta av att läsa om hur andra lärare med erfarenhet undervisar flerspråkiga elever i svenskämnet. Resultatet visar att lärarna läser, skriver och allmänt arbetar mycket i sociala interaktioner där eleverna får interagera med både lärare och andra elever. Dessutom använde lärarna som deltog i studien sig av mycket visuellt stöd och repetition för att öka elevernas förståelse för begrepp samt befästa dem. I denna studie framkom det även att lärarna använde sig av material och arbetsmetoder som tidigare forskning menar kan främja språkutveckling.

8.3 Vidare forskning

Eftersom skolan är en plats där barn spenderar en stor del av sin vardag skulle det vara intressant och passande till framtida forskning att genomföra en studie som berör flerspråkiga elevers upplevelse i skolan. Inför vidare forskning skulle alltså flerspråkiga elevers perspektiv

på hur lärare anpassar undervisningen kunna lyftas fram. Denna studie skulle kunna ske genom både intervjuer och observationer.

Litteraturlista

Ahrne, G & Svensson, P. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. (1. uppl.) Malmö: Liber.

Axelsson, M., Rosander, C. & Sellgren, M. (2006). *Stärkta trådar flerspråkiga barn och elever utvecklar språk, litteracitet och kunskap: utvärdering av Stockholms stads storstadssatsning - målområde språkutveckling och skolresultat*. Enschede: TPB.

Barbara, N & Marsha, L. (2007). *Middle School Journal: Effective teaching strategies for middle school learners in multicultural, multilingual classroom*. Hämtad: 2020-03-28, från: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ779053.pdf>

Bunar, N. (2019). För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering: *Modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål*. Hämtad: 2020-03-31, Från: <https://www.regeringen.se/4adaaf/contentassets/77ca2476a2b9481098a6f2ec89e94f4a/or-flersprakighet-kunskapsutveckling-och-inkludering--modersmalsundervisning-och-studiehandledning-pa-modersmal-sou-201918>

Cummins, J. (2017). *Flerspråkiga elever: effektiv undervisning i en utmanande tid*. (Första utgåvan). Stockholm: Natur & Kultur.

Denscombe, M. (2018). *Forskningshanboken för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskap*. Johanneshov: MTM.

Fejes, A. & Thornberg, R. (red.) (2019). *Handbok i kvalitativ analys*. (Upplaga 3). Stockholm: Liber.

Folkhälsomyndigheten. (2020). *Bromsa smittan- det här kan du som privatperson göra*. Hämtad: 2020-04-10, Från: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/alla-har-ansvar-att-forhindra-smitta-av-covid-19/bromsa-smittan--det-har-kan-du-som-privatperson-gora/>

Gibbons, P. (2013). *Lyft språket, lyft tänkandet: språk och lärande*. (2., uppdaterade uppl.) Uppsala: Hallgren & Fallgren.

Gibbons, P. (2016). *Stärk språket, stärk lärandet: språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt för och med andraspråkselever i klassrummet*. (4., uppdaterade uppl.) Stockholm: Hallgren & Fallgren.

Hajer, M. & Meestringa, T. (2014). *Språkinriktad undervisning: en handbok*. (2. uppl.) Hallgren & Fallgren.

Nilsson, J. (2015). *Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt. Lärares lärande: En etnografisk studie om utveckling av språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt i undervisning för nyanlända högstadiel elever i ämnet biologi*. Hämtad: 2020-04-12, Från: <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:872981/FULLTEXT02.pdf>

- Skolinspektionen (2010). *Språk- och kunskapsutveckling: för barn och elever med annat modersmål än svenska*. Hämtad: 2020- 04- 13, Från: <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitetsgranskningar/2010/sprakutveckling-annat-modersmal/sprakutveckling-annat-modersmal-slutrappport.pdf>
- Skollagen (SFS 2010:800). Stockholm: Utbildningsdepartementet. Hämtad:2020-06-03, Från: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010800?fbclid=IwAR2poD4qMxaNtNoZod5W69sYutr9J8lcI_LAAir0zHgVWutcU0Ji_bKmTfU
- Skolverket REV (2019). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. Hämtad: 2020- 03-30, Från: <https://www.skolverket.se/getFile?file=4206>
- Skolverket. (2018). *Ett inkluderad flerspråkigt klassrum*. Hämtad: 2020-05-06, Från: https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/4-specialpedagogik/Grundskola/122_Inkludering_och_delaktighet_flersprakighet/del_04/Material/Flik/Del_04_MomentA/Artiklar/Ett%20inkluderande%20flersprakigt%20klassrum.docx
- Skolverket. (2020). *Träning av minnesstrategier gynnar språkinlärning*. Hämtad 2020-05-06, Från: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/forskning/traning-av-minnesstrategier-gynnar-sprakinlarning>
- Skolverket. (2011). *Barn och elever med utländsk bakgrund*. Hämtad: 2020- 04- 04, Från: <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a657c4a/1553961231806/Barn%20och%20elever%20med%20utlandsk%20bakgrund.pdf>
- Statistiska centralbyrån. (2020). *Invandring i Sverige*. Hämtad: 2020-04-12, Från: <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/invandring-till-sverige/>
- Säljö, R. (2012). *Den lärande människan – teoretiska traditioner (139–197)*. U. Lundgren, R. Säljö & C. Liberg (Red). *Lärande skola bildning: grundbok för lärare*. Natur & Kultur.
- Tivenius, O. (2015). *Uppsatsens inre liv*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Torpsten, A. (2017). *Multilingual Students Strategies for Participation in Language Contexts: Students Tell about Language, Language Development and Language Competence in a School Practice*. Hämtad: 2020-04- 02, Från: https://www.scirp.org/pdf/CE_2017050515205601.pdf?fbclid=IwAR1y9TSf1r49B8DI GvVmbjjJaskwyQ6MBh7tzImwssAyR9c7s_DX9gZaG4A
- Vetenskapsrådet. (2010). *NYANLÄNDA OCH LÄRANDE*. Hämtad: 2020- 04- 12, Från: https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b5f/1529480533281/Nyanlaenda-och-laerande_VR_2010.pdf

Vetenskapsrådet. (2017) . *GOD FORSKNINGSSSED*. Hämtad: 2020- 04- 04, Från: https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

Vygotskij, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*.

Wedin, Å. (2010). Narration in Swedish pre- and primary school: *A Recourse for Language Development and Multilingualism*. Hämtad: 2020- 04-03, Från: <http://du.diva-portal.org/smash/get/diva2:564650/FULLTEXT04.pdf>

Wedin, Å. (2011). Klassrumsinteraktion i de tidiga skolåren: *Flerspråkiga elever i skolans språkliga vardag*. Hämtad: 2020-04-03, Från: <http://du.diva-portal.org/smash/get/diva2:564649/FULLTEXT02.pdf>

Bilaga 1 Informationsbrev

Hej!

Du tillfrågas härmed om deltagande i denna undersökning.

Vi heter Zina och Amanda och går vår sjätte termin på Grundlärarprogrammet 4–6 på Mälardalens högskola. Just nu skriver vi vårt självständiga arbete och har tänkt intervjua sex lärare från olika skolor i Mälardalen. Syftet med undersökningen är att ta reda på vilka arbetsmetoder lärare på mellanstadiet tillämpar i sin undervisning samt vilka resurser och material som skolan använder för att utveckla flerspråkiga elever i det svenska språket

Vi har valt att kontakta dig som undervisar i svenskämnet på en grundskola för att uppnå syftet med undersökningen. Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du har rätten att när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering och utan några negativa konsekvenser för dig. Ni och skolan kommer att anonymiseras i arbetet, fiktiva namn kommer att användas. Vi önskar även kunna spela in intervjuerna för att underlätta skrivprocessen och kunna bearbeta informationen till arbetet. Inspelningen kommer behandlas konfidentiellt, vilket innebär att materialet endast kommer användas i vår studie. Endast vi (Amanda och Zina) och vår handledare Magnus kommer att ha tillgång till ljudinspelningen.

Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Mälardalens högskola som i sin slutversion läggs ut på databasen DiVA. När uppsatsen är färdig och godkänd kommer inspelningen att raderas

Med tanke på de rådande omständigheterna angående Corona smittan väljer vi att följa folkhälsomyndighetens riktlinjer för allas säkerhet. Därför skulle vi vilja utföra intervjuerna via telefon, Zoom, eller Skype. Det som passar dig bäst, passar även oss. Om du vill och har möjlighet att medverka i undersökningen, vänligen maila zsi17001@student.mdh.se med tid och datum som passar sig så vi kan boka in en intervju.

Med vänliga hälsningar

Amanda Kianfar, student akr17005@student.mdh.se
073- 530 21 80

Zina Sendi, student zsi17001@student.mdh.se
070- 798 55 05

Magnus Jansson, handledare magnus.jansson@mdh.se
021-10 13 18

Mälardalens högskola, Västerås, 7e april, 2020

Bilaga 2 Intervjufrågor

1. Hur gamla är ni? Hur länge har ni arbetat som lärare? Har ni gått någon slags utbildning för att undervisa svenska till flerspråkiga elever eller svenska som andraspråk? isåfall vilken?
2. Hur många flerspråkiga elever har ni i ert klassrum?
 - Vad har ni för erfarenhet att arbeta med flerspråkiga elever?
3. Vilka arbetsmetoder använder ni som lärare i klassrummet för att anpassa undervisningen till flerspråkiga elever språkutveckling?
 - Kan du ge exempel på minst två arbetsmetoder du använder?
4. Vilka resurser och material har skolan anpassat till flerspråkiga elevers språkutveckling?
 - Kan ni nämna minst två av dessa resurser som ni använder i undervisningen?
 - Kan ni nämna minst två av materialen som ni använder i undervisningen?
5. Har skolan SVA undervisning?
 - Hur skiljer den sig från den ordinarie undervisningen?
 - Får ni lärare som undervisar sva elever särskilt material och resurser?
6. Hur planerar ni er undervisning för att anpassa den till flerspråkiga elever?
7. Vilka möjligheter och hinder upplever ni att det finns med att undervisa flerspråkiga elever?
8. Vad anser du är en likvärdig utbildning?
 - Anser ni att skolan har de resurser och material för att ge en likvärdig utbildning? Motivera.
9. Finns det något vi inte berört som ni vill tillägga?
10. Har ni några frågor eller funderingar?